

Ulusal Hemşirelik Dergilerinde Makale Yayın Sürecinin Yayın Etiği Açısından İrdelenmesi*

Examination of Article Publishing Period in Terms of Publication Ethics in National Nursing Journals

Şerife YILMAZ^a, Neyyire Yasemin YALIM^b

Özet: Türkiye’de hemşirelik alanında yayınlanan dergilerin yayın etiği ve yayın etiği ihlallerine yönelik denetim ve yaptırım düzeneklerini değerlendirmek; makale yayın sürecini yayın etiği açısından irdelemektir. Çalışma tanımlayıcı tipte bir araştırmadır. Araştırmanın evrenini Türkiye’de hemşirelik alanında yayımlanan dergileri temsilen dergi editörleri/editör yardımcıları oluşturmaktadır. Verilen cevaplar frekans dağılımıyla yüzdelerle ortaya konularak; cevaplardan oluşturulan temalar analiz edilip yorumlanmıştır. Araştırmaya katılan dergi editörlerinin %77,7’si dergilerinde etik kurul izni istendiğini; %55,5’i dergiye gönderilen çalışmaların yayın etiği açısından değerlendirmek amacıyla etik kurul izni istediklerini; % 88,8’i dergiye gönderilen yazılarda kaynak gösterimi ile ilgili sorun yaşandığını; %44,4’ü bu tür sorunlarda yazarlardan düzeltme istediklerini; %44,4’ü etiğe aykırı davranış tespit edildiğinde yazının yayımlanmadığını; %44,4’ü İngilizce yayınlanmış bir çalışmanın çevirisinin yazarların sadece kendi isimlerini ekleyerek dergiye gönderilmesi durumunda yazının reddedildiğini; %22,2’si yazarlık hakkı ile ilgili sorun yaşadıklarını, %33,3’ü bu durumda yazıyı yayımlamadıklarını; sadece %22,2’si dergilerinde yayınlanan bir çalışmada etik ihlal bulunduğuna ilişkin bir bildirim aldıklarını; %33,3’ü dergilerinin hakemliğe yönelik etik ilkeleri bulunduğunu; %55,5’i yayın etiğine aykırı davranan hakemi hakemlikten çıkardıklarını; %44,4’ü dergilerinin çıkar çatışmasına dair özel ve yazılı bir politikası olmadığını belirtmişlerdir. İncelenen dergilerin kullandıkları ortak bir standart olmadığı; dergi editörlerinin yayın etiği ile ilgili eksiklerinin olduğu ve sorun yaşadıkları; bu konuda editörlerin bilgi ve farkındalıklarını sağlayacak eğitimlere ihtiyaç olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yayın etiği; editörlük; hemşirelik dergileri

--

Summary: This study aims to examine the control and sanctioning mechanisms of the nursing journals in Turkey in terms of publication ethics and their reactions in case of publication ethics violations. This is a descriptive study. Population of the study was consisted of nursing journals in Turkey. The answers were interpreted by frequency distribution, percentages and themes were derived from the analysis of responses. Of the journal editors who participated in the study, 77.77% stated that their journals request ethics committee approval; in 55.5%, the ethics committee approval requested to assess the studies in terms of publication ethics; 88.8% encountered ethical problems in referencing; and 44.4% had demanded corrections from authors for these problems. Of these editors 44.4% do not publish the article when helshe detected unethical behavior, 44.4% reject an article if it is just a translation of a published study, sent only by adding the names of translators as authors; 22.2% had difficulties about rightful authorship; 33.3% do not publish works if there is an author-

*9-12 Mayıs 2018 tarihlerinde Mersin’de düzenlenen Türkiye Biyoetik Derneği IX. Ulusal Biyoetik Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

^aDr., Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Tarihi ve Etik Ana Bilim Dalı, Düzce ✉ serifeyilmaz83@gmail.com

^bUygulamalı Etik/Biyoetik ve Tıp Etiği, Türkiye Biyoetik Derneği Başkanı, Tarım ve Gıda Etiği Derneği (TARGET) Genel Sekreteri

Gönderim Tarihi: 03.04.2020 • Kabul Tarihi: 24.05.2020

ship problem; 22.2% had received a notification that there was an ethical violation in a study published in their journal; 55.5% had terminated a reviewer's involvement if there was an ethical violation; 44.4% stated that their journals do not have a specific and written policy for conflict of interest. This study revealed that the journals examined do not have a common ethical standard of scientific publishing; editors had insufficient knowledge about publishing ethics; and education is needed to provide editors' knowledge and awareness about this issue.

Keywords: *Publishing ethics; editorship; nursing journals*

GİRİŞ

Bilim toplumların ilerlemesi için vazgeçilmezdir. Bilimin amacı evreni anlamak, yorumlamak, doğru bilgiye ulaşmak ve onu insanlıkla paylaşmaktır. Bilimsel bilginin topluma ulaştırılmasının ve bilim dünyasına duyurulmasının en geçerli yolu ve son adımı, yapılan çalışmaların bilimsel dergilerde yayımlanmasıdır. Bu süreçte çalışmalar çeşitli denetim mekanizmalarından geçerek okuyucuyla buluşmaktadır. Bu denetim mekanizmalarının önemli bir bölümünü bilimsel bilgiyi yayımlarken doğruyu yanlıştan ayırma yeteneği olarak da tanımlanabilen yayın etiği oluşturmaktadır (1-5).

Yayın etiği açısından bilimsel yayın yapan dergilere, özellikle editörlere önemli görevler düşmektedir. Bilimsel dergiye gönderilen makale, yayımlanma sürecinde öncelikle editörlerin süzgecinden geçmekte; dergiye önerilen bir çalışmanın yayımlanması ile ilgili ilk ve en önemli karar editör tarafından verilmektedir (5, 6). Editörler, makalenin yayımlanmasında son sözü söyleyen, bilimsel sahtekârlığa karşı verilen savaşta öncü kişilerdir. Editörün, yayın için gönderilen çalışmaları dikkatle gözden geçirmek, yayın etiği ihlallerini veya bilimsel ahlaka aykırı durumları kontrol etmek, konuyla ilgili uzman hakemlere göndermek, makale yayımlandıktan sonra ortaya çıkmış bir olumsuzluk varsa bu durumu sonraki sayılarda belirtmek gibi birçok görev ve sorumluluğu bulunmaktadır (5-8).

Bu çalışmada yayın etiğinin ayrıntılı irdelenmesinden ziyade, Türkiye menşeli ulusal hemşirelik dergilerinde makale yayın süreci, editörler ve editör yardımcılarının cevapları ışığında yayın etiği açısından incelenecektir.

AMAÇ

Türkiye'de hemşirelik alanında yayımlanan dergilerin yayın etiği ve yayın etiği ihlallerine yönelik denetim ve yaptırım düzeneklerini değerlendirmek; makale yayın sürecini yayın etiği açısından irdelemektir.

YÖNTEM

Tanımlayıcı tipte bir araştırmadır. Araştırmanın evrenini Türkiye'de hemşirelik alanında yayınlanan dergiler oluşturmaktadır. Veriler araştırmacılar tarafından hazırlanan, açık uçlu sorulardan oluşan veri toplama formu ile online olarak elde edilmiştir. Verilen cevaplar frekans dağılımıyla yüzdeliklerle ortaya konularak; cevaplardan oluşturulan temalar analiz edilip yorumlanmıştır.

ARAŞTIRMANIN ETİK YÖNÜ

Çalışma için etik kurul izni (Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu 09.02.2016 tarih ve 02-55-15 sayılı izin) alınmıştır. Araştırmaya Türkiye'de hemşirelik alanında yayın yapan dergiler, bunları temsilen dergi editörleri/ editör yardımcılarını katılmıştır. Anket formu ile birlikte aydınlatılmış onam formu da gönderilerek katılımcıların onamı alınmıştır.

ÇALIŞMANIN SINIRLILIKLARI

Ülkemizde hemşirelik alanında yayın yapan dergilerin tamamına ulaşmaya imkân sağlayan bir sistem bulunmaması ve editörlerin çalışmaya katılmaya isteksiz olmaları çalışmanın sınırlılığını oluşturmaktadır.

BULGULAR

Araştırma, Türkiye adresli olarak yayınlanan toplam 15 hemşirelik dergisinden katılmayı kabul eden 9 hemşirelik dergisi editörü/editör yardımcısı ile tamamlanmıştır (katılım oranı %60).

Dergiye gönderilen çalışmaların yayın etiği açısından değerlendirilmesi

Araştırmaya katılan dergi editör/editör yardımcısına “Derginize gönderilen çalışmalar yayın etiği açısından nasıl değerlendiriliyor” sorusu sorulmuş; katılımcıların cevapları Tablo 1’de verilmiştir. Katılımcıların % 66,6’sı (n:6) dergilerine gönderilen makalelerde etik kurul izni istendiğini belirtmiştir. Bazı dergiler etik kurul belgelerinin sisteme yüklenmesini isterken, bazıları izin alındığının yöntem kısmında belirtilmesini talep etmekte, bazıları ise bu konuda değerlendirmeyi hakemlere bırakmaktadır.

Katılımcıların %55,5’i (n:5) dergilerinde yayın etiğine uygunluk açısından editörler tarafından değerlendirme yapıldığını; %55,5’i (n:5) çalışma için kişi ve kurum izni alınıp alınmadığı hakkında yazarlardan bilgi talep edildiğini belirtmiştir. Dergilerin %22,2’sinde (n:2) yayınlar duplikasyon açısından değerlendirilirken, bir dergide intihal oranı, bir dergide de orijinal tablo veya şekillerden yapılan birebir alıntılar için yazarın kullandığı kaynağın yazarı ya da yayınevinden izin alınıp alınmadığının bilgisi istenmektedir. Ayrıca bir dergi editörü de yayın etiğine uygunluğun yazar sorumluluğunda olduğu cevabını vermiştir.

Tablo 1: Dergiye gönderilen çalışmaların yayın etiği açısından değerlendirilmesi

Katılımcı Cevapları	n	%
Etik kurul izni istenmesi	6	66.6
Editörler tarafından yayın etiğine uygunluk açısından değerlendirmesi	5	55.5
Kişi ve kurum izni istenmesi	5	55.5
Duplikasyon/ tekrar yayın açısından değerlendirilmesi	2	22.2
İntihal oranı değerlendirilmesi	1	11.1
Yayın etiğine uygunluğun yazar sorumluluğunda olması	1	11.1
Orijinal tablo veya şekil birebir alıntı yapılmış ise yazarın kullandığı kaynağın yazar ya da yayınevinden izin istenmesi	1	11.1

* n katlanmıştır.

Dergiye gönderilen çalışmalarda etiğe aykırı davranış tespit edilmesi durumunda yapılanlar

Katılımcılara “Dergiye gönderilen çalışmalarda etiğe aykırı davranış tespit edilmesi durumunda ne yapılıyor?” sorusu sorulmuş; katılımcıların %44,4’ü (n:4) yazının yayımlanmadığını/ret edildiğini/ya da reddedildiğini, %44,4’ü (n:4) yazardan konu hakkında açıklama istendiğini ve duruma göre yazar(lar)dan yazıyı çekmesinin istendiğini ya da reddedildiğini belirtmiştir. Katılımcılardan biri ise yazara yapılan hatanın ne olduğunu, aslında yapılması gerekenin/doğrusunun ne olduğunu bir öneri ifadesi şeklinde açıklamaya özen gösterilerek yazarların öğrenmelerine ve gelişmelerine katkı verecek doğru mesajların verilmesini içeren bir editöryal yazışma yapıldığını belirtmiştir. Bir katılımcı da iki dergiye aynı anda yayın gönderilmesi durumunda diğer dergiye haber verildiğini ve yazara açıklayıcı bilgi vererek diğer yayınlarının kabul edilmediğini belirtmiştir.

Dergilerin etik kurul onayı ile ilgili süreçleri

“Derginize gönderilen çalışmalarda etik kurul onayı isteniyor mu? Etik kurul onayı olmayan bir çalışma derginize gönderildiğinde nasıl bir yol izliyorsunuz?” sorularına katılımcıların %66.6’sı (n:6) dergilerine gönderilen çalışmalardan etik kurul onayı istediklerini belirtmişlerdir. Etik kurul onayı olmayan bir çalışma dergiye gönderildiğinde ise %22.2’si (n:2) çalışmayı yayımlamadıklarını, %22.2’si (n:2) etik kurul onayı ile ilgili yazardan ayrıntılı bilgi istediklerini ve etik kurul onayını talep ettiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca bu soruyu editörlerin %33.3’ü (n:3) yanıtsız bırakmışken; bir editör geçiş sürecinde olduklarından dergi olarak etik kurul onayı olmayan geçmiş tarihli yayınlara kısmen göz yumabildiklerini; bir editör de etik kurul onayına yönelik değerlendirmenin hakem takdirine ve yazarın kendi sorumluluğuna bırakıldığını ifade etmiştir.

Kaynak gösterimine ilişkin hatalar

“Derginize gönderilen çalışmalarda kaynak gösteriminde hata olduğunu gördüğünüzde ne yaparsınız? Bu konuda hiç deneyim yaşadınız mı? Kısaca anlatınız.” sorularına katılımcıların %88.8’i (n:8) kaynak gösterimi ile ilgili hatalarla sıklıkla karşılaştıklarını belirtmiş ve sorunun tespiti açısından özellikle bölüm editörlerinin literatür hakimiyetinin önemli olduğunu vurgulamışlardır. Özellikle kaynakların metin içi ve kaynakça bölümünde dergi formatına göre yazımında hataların yaşandığı, dolaylı kaynak gösterimi, kaynak künyelerinin hatalı yazılması gibi hataların yapıldığı dile getirilmiştir. Bu ve benzeri durumlarda yazar/yazarlara yapılan hatalı kaynak gösteriminin ve yazardan beklenen düzeltmenin ne olduğunun rapor edildiği ve düzeltme istendiği; bazen duruma göre karar verilerek kaynağın kaynaklar listesinden çıkarılmasının talep edilmesi gibi kararlar alınabildiği belirtilmiştir. Ayrıca bir editör bir yayında intihal yapıldığını fark ettiklerini ve yayını reddettiklerini ifade etmiştir.

Farklı dilde yayınlanmış makalenin sadece isim değişikliği yapılarak dergiye gönderilmesi

“Derginize gönderilen çalışmanın İngilizce yayımlanmış bir çalışmanın çevirisi olduğunu, yazarların sadece kendi isimlerini ekleyerek derginize gönderdiğini fark etmeniz durumunda ne yaparsınız?” sorusuna katılımcıların %44.4’ü (n:4) yazıyı yayımlamadıklarını/ reddettiklerini belirtmişlerdir. Katılımcılardan biri yazardan konu hakkında bilgi istendiğini, bir diğeri ise yazardan İngilizce metni yayımlanmış makalenin yayımlandığı dergi editörünün onayını belgelemesinin istendiğini belirtmiştir. Bir katılımcı yazarın kara listeye alındığını belirtirken; bir katılımcı da “*Türkiye’de editörler kurulu vb. bir kuruluş olmadığı için bildiremiyoruz. Aslında böyle bir yapılanmaya gerek olduğunu diğer editörlerle paylaştım*” ifadesiyle Türkiye’de bu konuda bir eksiklik olduğunu dile getirmiştir.

Yazarlık hakkı ile ilgili sorunlar

“Derginize gönderilen çalışmalarda yazar sıralaması konusunda sorunlar çıkmakta mıdır? (Hayalet yazarlık, onursal yazarlık, bir çalışmaya emek vermiş kişilerin isimlerinin makalede yer almaması ya da emek vermediği halde makalede isimlerin yer alması gibi etik dışı durumlara ilişkin iddialar) Bu tür durumlarla karşılaştınız mı?” sorusuna katılımcıların sadece iki tanesi evet cevabı vermiştir. Karşılaştığınızda ne yaptınız ya da ne yaparsınız? sorularına ise üç editör yazı yayımlanmaz/reddedilir cevabı vermiştir. Ayrıca yazarlık hakkı ile ilgili sorunlara yönelik dergilerin yazarların tümünden yazı ve imza isteme, katkı durumuna göre yazarların sıralanmasını talep etme, yazar katkılarını içeren form doldurtma, yayın devir formunu her yazarın imzalamasını isteme gibi önlemler alındığı bildirilmiştir. Bir editör “*Bizim dergimizle ilgili böyle bir sorunla karşılaşmadık. Ancak yazarlık hakkı ile ilgili sorunlar üniversitemizin yayın etiği komisyonuna bildirilmektedir. Yazar üniversitemiz personeli ise yayın etiği komisyonu incelemektedir.*” cevabını vermiştir.

Etik ihlallere ilişkin tutum

“Bir okuyucudan derginizde yayımlanan bir çalışmada etik ihlal bulunduğuna ilişkin bir bildirim aldığınızda nasıl bir tutum benimsersiniz? Bu konuda hiç deneyim yaşadınız mı? Kısaca anlatınız.” sorularına verilen cevaplar değerlendirildiğinde sadece iki katılımcının etik ihlalle karşılaştığı görülmektedir. Katılımcılardan biri “*Bu konuda sözel bir bilgi almıştım konuyu inceledim. Ancak asılsızdı.*” ifadesini kullanmıştır. Diğer katılımcı ise; “*Yazar ve ilgili derginin editörüne bildirdim. İkinci gönderdiği yayını reddedince kendisine bildirdim. İkinci yayındaki diğer kişilere bilgi vermedim. Etik olup olmadığı konusunda editörler kurulumuzda tartıştık. Diğer yazarlara bilgi vermedik.*” şeklinde cevap vermiştir.

Dergiler arasında bu konuda ortak bir tutum olmadığı da verilen cevaplarda görülmektedir. Bazı katılımcıların cevapları şu şekildedir;

“İntihal yapılan metnin yayınlandığı başka bir derginin editörü de bilgilendirilmelidir. Yazar üniversite personeli ise üniversitenin yayın etiği komisyonu da bilgilendirilmelidir.”

“Hakemlerden bir komisyon oluşturur ve durumu incelemeye alırdık ve gerekirse herhangi bir etik ihlal saptanmış ise o yazı ile ilgili sayfamıza düzeltme eklerdik”

“Basılan metnin iptali söz konusu olamayacağından daha sonra aynı yazarın yayınlarında titizlik gösterilebilir, yayın sürecinde bu bildirim alınmışsa ve kesin yargı oluşturmuşsak reddederiz.”

Verilen diğer cevaplara bakıldığında yazardan açıklama istendiği, suçlamayı yapan kişiden açıklama ve kanıt istendiği, editör değerlendirmesi yapıldığı, bildirim incelenerek gerekli işlemler yapıldığı, yayımlanmamışsa red, yayımlanmışsa düzeltme yapıldığı görülmektedir.

Hakemliğe yönelik etik ilkeler

“Derginizin bilimsel değerlendirmeye ilişkin (hakemliğe yönelik) etik ilkeleri bulunmakta mıdır? Derginizde yayın etiğine aykırı davranan hakem olduğunda ne yaparsınız?” sorularına katılımcıların %44.4’ü (n:4) hakemliğe yönelik etik ilkeleri bulunduğunu, %22.2’si (n:2) bulunmadığını belirtmiş, diğer katılımcılar ise cevapsız bırakmıştır. Yayın etiğine aykırı davranan hakem olduğunda katılımcıların %55.5’i (n:5) hakemin hakemlikten çıkarıldığını, %22.2’si (n:2) hakemden açıklama istenerek durumun ekip olarak değerlendirildiğini belirtmiştir. Bir editör hakemlikle ilgili yaşanan sorunları şu şekilde ifade etmiştir;

“Hakemlikle ilgili çeşitli sorunlarla karşılaşılmaktadır. Örneğin hakemin inceleme konusu makaleyi gereğinden uzun süre bekletmesi, eleştirilerin yapıcı ve yazarı yönlendirici olmaktan ziyade keskin ve küçültücü olması, konu alanıyla ilgili unvana sahip (en az Doçent) olmasına karşın yeterli ve detaylı bir değerlendirme yapamaması vb. Hakemlik güven ve güvenilirlik gerektiren bir işlemdir. İncelenmek üzere hakemlere gönderilen makalelerin hakem tarafından doğru, tarafsız, yeterli bir biçimde değerlendirilmesi, makale metninin hakem tarafından kendi kişisel çıkarı için kullanılmaması, üçüncü şahıslarla paylaşılması hakemin sorumluluğundadır.”

Derginin tekrar yayınlara ilişkin politikası

Katılımcıların %55.5’i (n:5) dergiye tekrar yayın kabul etmediklerini belirtirken, %44,5’inin cevapları tekrar yayının kavramının katılımcılar tarafından tam olarak bilinmediğini göstermektedir.

Derginin çıkar çatışmasına ilişkin politikası

“Derginizin “çıkar ilişkisi”nin ya da “çıkar çatışması”nın belirlenmesi/ açıklanması konusundaki politikası nedir?” sorusuna dergi editörlerinin %55.5’i çıkar çatışmasının sorgulandığını, %44.4’ü bu konuya dair özel ve yazılı bir politikalarının olmadığını belirtmiştir. Bir katılımcı ise “*Bu konuda bir politikamız ve uyguladığımız bir prosedür yok; ancak eklememiz çok yerinde olur.*” cevabını vermiştir.

Yayın etiği ihlallerini önlemeye yönelik uygulamalar

“Editör olarak yayın etiği ihlallerini önlemeye yönelik uygulamalarınız var mı? Varsa açıklayınız.” sorusuna verilen cevaplar aşağıda sıralanmıştır.

- Yazılar tüm editörler tarafından kontrol edilmektedir.
- İntihal kontrolü yapılmaktadır.
- Yazar etikdışı davrandığında yazısı reddedilmektedir.
- Her yayın etik açıdan değerlendirilmekte ve herhangi bir sorun olduğunda ekip bilgilendirilmektedir.
- Yayın değerlendirme formu, yayın devir formu gibi yazılı süreçler kullanarak etik sorunların önlenmesine katkı sağlanmaya çalışılmaktadır.
- Yazar rehberinde konu hakkında açıklama yapılmaktadır.
- Yazılar dikkatle okunup incelenmektedir.
- Hakem seçiminde titiz davranılmaktadır.

TARTIŞMA

Bilimsel dergilerin etik duyarlılıkları ile yayımlanan çalışmaların kalitesi arasında bir ilişki bulunmaktadır. Bilimsel dergiler ve özellikle editörler, bilimde kalite kontrol mekanizması görevini gördüğünden yayın etiği açısından önemli bir yere sahiptirler. Bilimsel dergiler, etik ilkeleri daha özenli biçimde uygulamak ve etikdışı eylemleri önlemekle yükümlüdürler. Bu nedenle dergilerin etik ilkeler konusundaki tutumlarını incelemek önemlidir (9, 10).

Bilimsel dergiye gönderilen bir makale yayın aşamasına gelene kadar belli süreçlerden geçmektedir. Süreç sonunda bazı makalelerin yayımlanmasına, bazılarının yeniden düzenlenmesine, bazılarının reddedilmesine karar verilmektedir (11). Bu süreçte en büyük sorumluluk dergilerin editörlerine/Editör Kuruluna düşmektedir. Dergiye gönderilen yayınların sisteme yüklenmesinden itibaren iyi bir etik süzgecinden geçirilmesi gerekmektedir. Yayın etiği denilince çalışmamıza katılan editörlerin çoğunun aklına etik kurul ve/veya etik kurul izinlerinin geldiği görülmüştür. Ancak yayın etiği, etik kurul veya izinlerinden çok daha kapsamlı bir kavramdır. Araştırmaların planlanmasından yayımlanmasına kadar araştırmacılara, hakemlere ve editörlere yol göstermek amacıyla hazırlanmış Uluslararası Tıp Dergisi Editörleri Komitesi (International Committee of Medical Journal Editors-ICMJE) ve Yayın Etiği Komitesi (Committee on Publication Ethics-COPE) gibi standartlar bulunmaktadır (12, 13). Dergilerin bu tür standartları kılavuz olarak benimsemeleri, kendi standartlarını oluşturmaları ve belirli aralıklarla bu ölçütleri gözden geçirmeleri gerekmektedir. Çalışmamıza katılan dergilerin bu konuda ortak bir standarda sahip olmadıkları görülmüştür. Aynı şekilde ülkemizdeki ulusal hemşirelik dergilerinin internet sitelerinin yayın etiği açısından incelendiği bir çalışma ile Brezilya'daki hemşirelik dergilerinin incelendiği bir başka çalışmada da dergilerin yayın etiğine ilişkin ortak bir standartlarının olmadığı belirtilmiştir (14, 15).

Editörler derginin kalitesinden, çalışmaların araştırma ve yayın etiğine uygunluğunun değerlendirilmesinden ve dergide yayımlanmış her türlü etikdışı çalışmayı duyurmaktan sorumludur (13). Editör herhangi bir etikdışı durumdan şüphelendiğinde öncelikle gerekli araştırmayı yaparak konuyu aydınlatmalı, yazar/yazarlar ve hakem ile iletişime geçmeli, yazarlara veya hakemlere karar vermeden önce eylemlerini açıklama şansı vermeli ve durum netleşene kadar makaleyi yayımlamamalıdır. Bu konuda dergi politikalarının net olması ve yazarlardan ne beklendiğinin, şüpheli bir durumda sürecin nasıl yürütüleceğinin açıkça belirtilmesi gerekmektedir (5, 13, 16). Çalışmamızda etiğe aykırı bir davranış tespit edildiğinde yapılması gerekenlere yönelik dergilerin ortak bir standardı olmadığı belirlenmiştir. Katılımcıların cevaplarından duruma/olaya göre davranıldığı, yazar/yazarlardan bilgi istendiği, yazardan yazının çekilmesinin istendiği ya da yazının reddedildiği anlaşılmaktadır.

Yapılan diğer çalışmalarda dergilerin ortak standartlarının olmadığı ve yazarların bilgilendirilmesi konusunda eksiklikler yaşandığı gösterilmektedir (14, 15).

Editörlerin yayın etiğine uygunluğu kontrol görevleri yanında, yayın etiğini geliştirmek ve özellikle yeni yazarların gelişimine ve öğrenmelerine katkı sağlamak sorumluluğu da bulunmaktadır. Çalışmamıza katılan editörlerden biri, bu doğrultuda yazara yapılan hatanın ne olduğu, aslında yapılması gerekenin/doğrusunun ne olduğunu bir öneri ifadesi şeklinde açıklamaya özen gösterilerek, yazarların öğrenmelerine ve gelişmelerine katkı verecek doğru mesajların verilmesini içeren bir editöryal yazışma yapıldığını belirtmiştir. Bu cevap editörlerin yayın etiği açısından eğitici rollerini yansıtan güzel bir örnek olmakla birlikte, sadece bir katılımcı tarafından dile getirilmiş olması yetersiz görülmüştür.

Bilimsel dergilerin etik kurul onayı istemesi, çalışmanın önceki aşamalarında etik kurallara uygun çalışıldığını değerlendirebilmek, oluşabilecek etik ihlallerden hem yazarı hem de derginin kalitesini korumak açısından oldukça önemlidir. Çalışmalar gönüllü ve hayvan deneklerin korunması amacıyla Helsinki Bildirgesi'ne ve etik kurallara uygun gerçekleştirilmelidir (12, 13, 17, 18). Broome ve arkadaşları (2010) çalışmalarında hakemlerin yaşadığı en büyük endişenin gönüllüleri ve hayvan denekleri korumak olduğunu belirtmişlerdir (19). Hindistan Hemşirelik Dergisi'nde etik süreçlerin raporlanmasına yönelik yapılan bir çalışmada incelenen 238 araştırmanın %76.47'sinde aydınlatılmış onamdan, % 80.25'sinde ise etik kurul onayından söz edilmediği, ancak bu durumun hemşire araştırmacıların araştırmalarında yazılı/sözlü onam aramamasından ya da etik ilkeler takip etmemelerinden ziyade, araştırmalarında etik süreçleri uygun şekilde rapor etmemelerinden kaynaklandığı belirtilmiştir (20). Bavdekar ve ark. (2008) inceledikleri 132 biyomedikal araştırma makalesinin sadece %29.53'unun etik kuruldan onay aldığını bildirmiştir (21). Wu ve ark. (2019), 12 hemşirelik dergisini incelemiş; son 4 yıl içinde klinik çalışmalarda aydınlatılmış onam ve etik onay bildirme oranının artmış olmasına rağmen klinik çalışmaların neredeyse yarısında hâlâ etik onay veya aydınlatılmış onam alınıp alınmadığının bildirilmediğini vurgulamışlardır (22). Yılmaz Gören ve Yalım (2015)'in çalışmasına göre hemşirelik dergilerinin %53,3'ü araştırmaların Helsinki Deklarasyonu'na uygun yapıldığının makalede belirtilmesini istemektedir (15). Çalışmamıza katılan dergi editörlerinin %66,6'sı dergilerinin etik kurul onayı istediğini, %22,2'si etik kurul onayı olmayan makaleyi yayımlamadıklarını belirtmişlerdir. Editörlerin bir kısmının soruyu yanıtsız bırakması, bir editörün etik kurul onayı olmayan çalışmalara kısmen göz yumabildiklerini ifade etmesi, bir editörün de etik kurul onayına yönelik değerlendirmenin hakem takdirine ve yazarın kendi sorumluluğuna bırakıldığını ifade etmesi incelenen dergilerde bu konuda ulusal ya da uluslararası ortak bir standardın olmadığını ve yayın etiği sürecinde sıkıntılar yaşandığını göstermektedir.

Yayın etiği açısından en sık sorgulanan konulardan birisi bilimsel yayınlarda kaynak gösterimidir. Kaynak göstermeksizin bir başkasının eserinin bir bölümünün ya da tümünün yayımlanması, metin içinde kullanılan bir kaynağın kaynakçada gösterilmemesi, kaynakçada olan bir kaynağın metin içinde bulunmaması, sürekli yabancı kaynaklara kaynakçada yer verip, aynı konuda ulusal çalışmalara hiç değinilmemesi gibi kaynak gösterimine ilişkin etik açıdan uygunsuz tutumlar bulunmaktadır (4). Bir kaynaktan tablo, şekil vb. bir alıntı yapıldığında gerekli izinlerin alınması, uygun şekilde atıf yapılması bilim insanlarının emeğini korumak açısından önemlidir. Kaynak kullanımı ve kaynak gösterimi konusunda dergiler arasında farklılıklar bulunmaktadır ve genellikle kurallar yazarlara bilgi kısmında belirtilmektedir (12). Yılmaz Gören ve Yalım (2015)'in çalışmasına göre dergilerin sadece %26,6'sı internet sitelerinde bu konuda gerekli bilgilendirmeyi yapmaktadır (15). Arda ve arkadaşları (2003)'nin yaptığı çalışmada da alıntı ve kaynak gösterimine ilişkin yayın etiğine uymayan durumların oranı %41,2 olarak bulunmuştur (23). Pars ve ark. (2017) kaynak gösterimi ve yazım kurallarına uyulmamasını editörlerin karşılaştığı sorunlar arasında belirtmişlerdir (24). Çalışmamıza katılan editörler de kaynak gösterimi ile ilgili hatalarla sıklıkla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Özellikle kaynakların metin içi ve kaynakça bölümünde dergi formatına göre yazımında hataların yaşandığı, dolaylı kaynak gösterimi, kaynak künyelerinin hatalı yazılması gibi yanlışların yapıldığı dile getirilmiştir. Burada katılımcılar hata olarak etikdışı

eylemlerden ziyade, teknik hata sayılabilecek olguları dile getirmişlerdir. Katılımcıların bu hataları etik sorun olarak değerlendirmeleri bu konuda bir bilgi eksikliği olduğunu göstermektedir.

Etik ihlallerin sıklıkla karşımıza çıktığı konulardan bir diğeri de yazarlık hakkı ile ilgili sorunlardır. Bir çalışmada yazarlık hakkı elde edebilmek için yazarların yazarlık ölçütlerini yerine getirmesi gerekmektedir. Yazarlık hakkı elde etmeyen yazar/yazarların eklenmesi, yazar sıralamasının uygun olmayan bir biçimde düzenlenmesi, araştırmaların sonuçlarının sunum veya yayınında katkısı bulunanların onayı olmadan isimlerinin çıkartılması gibi birçok etik ihlalle karşılaşmaktadır. TÜBİTAK Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Yönetmeliği'nde yazarlıkla ilgili sorunlar bilimde etik dışı davranış olarak nitelendirilmiştir. Bu durumun önlenmesi için öncelikle yayın etiği açısından gerekli eğitimlerin verilmesi, yazarlık kriterlerinin yazarlara talimat kısmında açıkça belirtilmesi, yazarlardan yazar katkılarını içeren ve yazının yayımlanması için tüm yazarların imzasının bulunduğu yayın izni formunun dergiye gönderilmesinin talep edilmesi gerekmektedir (12, 13, 25). Yılmaz Gören ve Yalım (2015) çalışmalarında dergilerin yazar ölçütleri, yazarlıkla ilgili karşılaşılabilecek sorunlara ve uygulanacak prosedüre yeterince yer vermediğini; dergilerin sadece % 33,3'ünün yazar katkılarını ve bu konuda yayın etiği kurallarına uyulduğunun beyan edilmesini istediğini belirtmişlerdir (15). Kennedy ve arkadaşları (2014) hemşirelik dergileriyle yaptığı çalışmada fahri yazarlık oranını % 42, hayalet yazarlık oranını % 27,6; Arda ve arkadaşları (2003) dergi editörleri ile yaptıkları çalışmada fahri yazarlık oranını %19,6; Wislar ve arkadaşları (2011) ise genel tıp dergileriyle yaptığı çalışmada fahri ve hayalet yazarlık oranını % 21 olarak bulmuşlardır (23,26,27). Pars ve ark. (2017) editörlerin makale değerlendirme sürecinde haksız yazarlık ile karşılaşma oranının %40.5 olduğunu belirtmektedir (24). Çalışmamıza katılan editörlerin sadece %22,2'si yazarlıkla ilgili sorun yaşadıklarını belirtmiş, %33'ü yazarlıkla ilgili sorun yaşadıklarında yazı yayımlanmaz/reddedilir cevabını vermiştir. Ayrıca editörler yazarlık hakkı ile ilgili sorunlara yönelik dergilerin yazarların tümünden yazı ve imza isteme, katkı durumuna göre yazarların sıralanmasını talep etme, yazar katkılarını içeren form doldurtma, yayın devir formunu her yazarın imzalamasının istemesi gibi önlemler aldıklarını ifade etmişlerdir.

Dergilerin hakemlik sürecini uygun biçimde yürütebilmesi yayın etiği açısından önemlidir. Hakemlik özen gerektiren, önemli bir sorumluluktur. Hakemler editörlerle birlikte derginin ilke ve standartlarını korurlar. Editörün makaleyi konuya uygun, çıkar ilişkisi bulunmayan, tarafsız hakemlere göndermesi; hakemlerin de uzmanlık alanıyla ilgili, hakim oldukları konularda hakemlik kabul etmesi gibi önemli sorumlulukları bulunmaktadır (30). Ayrıca uygun hakemleri belirleyecek bir sistem oluşturulması, hakemlerin yeterliliklerinin iyi değerlendirilmesi, hakem değerlendirilmesinde körleme sistemi kullanılıyorsa yazar isimlerinin gizliliğinin sağlanmış olması, değerlendirmelerin objektifliğinin sağlanması için hakemlerin kullanacağı kontrol listesi/formu hazırlanması, hakemlerin değerlendirme sürelerine riayet etmesi ve bunun kontrol edilmesi hakemliğe ilişkin yaşanan sorunları azaltacaktır (12). Pars ve ark. (2017) ile Şahin (2006) çalışmalarında hakemliğe ilişkin yayın sürecinde değerlendirme yanlılığı ve makale konusu ile ilgili hakem atanması, hakemlerin geri bildirimlerde uygun olmayan bir dil kullanmaları gibi sorunlar yaşandığını belirtmektedirler (24, 31). Bu çalışmalardan ve bizim çalışmamıza katılan editörlerin cevaplarından dergilerin hakemliğe yönelik standartları bulunmadığı anlaşılmaktadır. Bu durumun objektif değerlendirmeyi ve dergilerin yayın kalitesini etkileyeceği düşünülmektedir.

Makalenin daha hızlı yayımlanmasını sağlamak amacıyla bazen yazarlar aynı anda birkaç dergiye birden makale gönderebilmektedirler. Aynı anda birkaç dergiye gönderilmiş makalenin takibini yapmak neredeyse imkansızdır. Daha önce başka bir dergide yayımlanmış yayını ancak intihal programları ve alanında uzman ve yetkin hakemler sayesinde bulmak mümkün olabilir. Burada genellikle yazar beyanı esas alınmakta ve yazarlara büyük sorumluluk düşmektedir. Dergiler tekrar yayınları önlemek için genellikle makalenin daha önce başka bir yerde yayımlanmış ya da yayın için gönderilmiş olmadığının teyit edilmesini talep etmektedir (13). Çalışmalarında tekrar yayın oranını Arda ve ark. (2003) % 19,6; Pars ve ark. (2017) %33,3; Broome ve ark. (2010) ise %21 olarak belirtmişlerdir (19, 23, 24). Yılmaz Gören ve Yalım (2015)'in çalışmalarında

tekrar yayın konusunda dergilerin internet sitelerinde yeterince bilgi olmadığı belirtilmiştir (15). Bizim çalışmamızda ise katılımcıların cevapları tekrar yayının ne olduğunun tam olarak bilinmediğini, bu konuda bir bilgi eksikliğinin bulunduğunu göstermektedir.

Hem yazarların hem de editörlerin hassas davranması gereken bir konu da çıkar çatışmasıdır. Yazar(lar) araştırma sonuçlarının güvenilirliğini sağlamak ve önyargı oluşturabilecek tüm finansal ve kişisel ilişkileri açıklamakla yükümlüdür. Bu nedenle gerekli açıklamaları “Çıkar çatışması” başlığı altında bildirmelidirler. Dergiler bu konudaki politikalarını net olarak belirlemeli, yazara bilgi kısmında çıkar çatışmasına ilişkin bir bilgilendirme yapılmalı ve yazardan bu konuda gerekli bilgiler talep edilmelidir. Ayrıca editörler makaleyi herhangi bir çıkar çatışması olan/olabilecek hakeme göndermemelidirler. Aynı şekilde hakemler de herhangi bir çıkar çatışması varsa bu durumu açıkça bildirmeli, kendi çıkarlarını ilerletmek için, incelemekte oldukları çalışma hakkındaki bilgileri yayımlanmadan önce kullanmamalıdır (3, 12, 13). Broome ve arkadaşları (2010)’nın çalışmasında çıkar çatışması oranı %23 olarak bulunmuştur (19). Yılmaz Gören ve Yalım (2015)’in çalışmasında ise dergilerin %73,3’ünün internet sitelerinde çıkar çatışması ile ilgili bilgi verdiği belirtilmektedir (15). Bizim çalışmamızda ise editörlerin %55,5’i çıkar çatışmasının sorgulandığını, %44,4’ü bu konuya dair özel ve yazılı bir politikalarının olmadığını belirtmiştir. Bir katılımcının ise “*Bu konuda bir politikamız ve uyguladığımız bir prosedür yok; ancak eklememiz çok yerinde olur.*” cevabını vermiş olması bu konuda yaşanan eksikliğin bir göstergesi olarak düşünülmektedir.

Bilimsel bir araştırmanın yayımlanana kadar geçtiği tüm evrelerde araştırma ve yayın etiği ile ilgili belirlenmiş kurallar ve yaptırımlar belirlenmiş olmasına rağmen akademik camiada sıklıkla bu konuda sorunlar yaşanmaktadır. Son yıllarda tüm dünyada ve ülkemizdeki yayın sayılarındaki artışa paralel olarak etik ihlallerin de arttığı görülmektedir. Özellikle ülkemizde akademik yükseltme kriterlerinin niceliksel büyüklüklere odaklı olması, akademik teşvik alabilme kaygısı gibi nedenler etik ihlalleri arttırmaktadır. Bu konuda dergilere ve editörlere önemli görevler düşmektedir. Etik ihalle karşılaşıldığında yapılması gerekenler ICMJE ve COPE gibi kılavuzlarda ayrıntılı biçimde belirtilmiştir (28, 29). Editörler yayın etiğine ilişkin mevzuatı, yayın politikalarını ve etik dışı bir davranışla karşılaşıldığında nasıl bir yol izlenmesi gerektiğini iyi bilmelidirler. Ayrıca editörler hem örnek olmalı hem de yazarları bilgilendirilerek farkındalığı sağlanmalıdır. Ancak yapılan bazı çalışmalarda bu konuda sıkıntılar yaşandığı görülmektedir (14, 15). Çalışmamıza katılan editörlerin cevaplarından etik ihlal durumunda genelde duruma özgü çözümler üretildiği, dergilerin ortak bir standardı bulunmadığı ve olayı aşmaya yönelik anlık çözümler üretildiği anlaşılmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye’de hemşirelik alanında yayımlanan dergilerin yayın etiği ve yayın etiği ihlallerine yönelik denetim ve yaptırım düzeneklerini değerlendirmek; makale yayın sürecini yayın etiği açısından irdelemek amacıyla yapılan bu çalışmada dergilerin kullandıkları ortak bir standart olmadığı; dergi editörlerinin yayın etiği ile ilgili eksiklerinin olduğu ve sorun yaşadıkları; bu konuda editörlerin bilgi ve farkındalıklarını sağlayacak eğitimlere ihtiyaç olduğu görülmüştür.

“İyi” bilimsel yayın yapma “iyi” bilim insanı olmanın ayrılmaz bir parçası ve bir ahlaki ödevdir. Bu ödevi güçleştiren etik eğitim eksikliği, yayın yapma baskısı gibi nedenlerden dolayı yayın etiği ihlalleri ortaya çıkmaktadır. Etik diğer tüm araştırmalarda olduğu gibi hemşirelik araştırmalarında da köşe taşındır. Hemşireler mesleki bilgi birikimine katkı sağlamak amacıyla araştırmacı rolleri ışığında araştırmalar yapmakta ve bu araştırmaları hemşirelik dergilerinde yayımlamaktadırlar. Hemşirelik alanında bilimsel bilginin kaliteli biçimde ilerlemesinde dergilere ve editörlere önemli görevler düşmektedir.

Çalışmamızdan yola çıkarak;

- Dergilerin ve editörlerin yayın etiği ve ihlalleri konusunda dikkatli olmaları; bu konuda gerekli önlemleri almaları ve gerekli politikalar geliştirmeleri,
- Dergilerin yayın politikalarını yayın etiği ilkelerini ayrıntılı bir biçimde içerecek şekilde güncel koşullara göre yeniden düzenlemesi,
- Dergiler arasında standart kurallar oluşturulması,
- Editörlerin gelişen teknolojiden faydalanmaları, yayın etiği ihlallerini tespit amacıyla kullanılan intihal tespit programlarını kullanmaları,
- Editörlerin ve hakemlerin yayın etiği konusunda farkındalıklarının sağlanması amacıyla eğitimler düzenlenmesi,
- Editörlere ve hakemlere bilimsel danışmanlık sağlanması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

1. Uzbay T. Bilimsel Araştırma Etiği. İçinde: Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık, 2006. Ed. Yılmaz O. Ankara: TÜBİTAK-ULAKBİM. s. 19-26.
2. Bülbül T. Bilimsel yayınlarda etik. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2004; 15: 72-92.
3. Yükseköğretim Kurumları Etik Davranış İlkeleri. http://www.provost.bilkent.edu.tr/YOKEtikDavranisIlkeleri_20141110.pdf. E.T.16.01.2019.
4. Oğuz NY. Bilimsel yayın etiği. Klinik Psikiyatri. 1999; 2: 153-159.
5. İnci O. Bilimsel Yayın Etiği İlkeleri, Yanıtlmalar. Yanıtlmaları Önlemeye Yönelik Öneriler. Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık, 2009. Ed. Yılmaz O. Ankara: TÜBİTAK-ULAKBİM. s. 69-90.
6. Kozak N. Türk kütüphaneciliği dergisinin Türkiye'de yayınlanan akademik dergiler içerisindeki yeri üzerine bir inceleme. Türk Kütüphaneciliği. 2002; 16(3): 237-247.
7. Açıkan NL, Pişkin AK, Laleli Y. Bilimsel yayın kalitesi: Editör, yazar, hakem ve okurların katkıları. Turk J Biochem. 2012; 37(1): 1-4.
8. Armstrong J. Peer review for journals: evidence of quality control, fairness and innovation. Science and engineeringethics. 1997; 3(1): 63-84.
9. Resnik DB. Bilim Etiği. Çeviri: Vicdan Mutlu. İstanbul: Ayrıntı Yayınları; 2004.
10. Emiroğlu N. Bilim etiği ve sorumluluklar. Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi. 2005; 7(1): 5-25.
11. Türkiye Bilimler Akademisi Bilim Etiği Komitesi. Bilimsel Araştırmada Etik ve Sorunlar. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları; 2002. Erişim: http://iibf.baskent.edu.tr/bilgi/bilimsel_etik.pdf Erişim tarihi: 01.02.2015.
12. Recommendations for the Conduct, Reporting, Editing, and Publication of Scholarly Work in Medical Journals. Erişim: http://www.icmje.org/recommendations/archives/2017_dec_urm.pdf Erişim tarihi: 01.02.2019.
13. COPE. A Short Guide to Ethical Editing for New Editors. Erişim: https://publicationethics.org/files/A_Short_Guide_to_Ethical_Editing.pdf. Erişim tarihi: 10.12.2019.
14. Ribeiro RP, Marziale MHP. Editorial characteristics and quality of the articles published by Brazilian Nursing journals. Rev Esc Enferm USP. 2018; 52e03367. DOI: <http://dx.doi.org/10.1590/S1980-220X2017030003367>

15. Yılmaz GŞ, Yalım NY. Ulusal hemşirelik dergilerinin araştırma ve yayın etiği politikalarının dergi internet siteleri üzerinden incelenmesi. Türkiye Biyoetik Dergisi. 2015; 2 (2): 137-54.
16. Sop SA. Bir makale yayım sürecinin yayın etiği açısından değerlendirilmesi. VII. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi: 2014 498-516.
17. Dünya Tıp Birliği Helsinki Bildirgesi. Erişim: <http://www.ttb.org.tr/images/stories/file/2013/helsinki.pdf> Erişim tarihi: 06.05.2019.
18. Çobanoğlu N. Bilimsel Yayınlarda Etik Kurullar ve Kurallar. İçinde: Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık, 2007. Ed. Yılmaz O. s. 120-128.
19. Broome M. Ethical concerns of nursing reviewers: An international survey. Nursing Ethics. 2010; 17(6): 741–748.
20. Saini R, Narula P. Reporting ethical processes in the Nursing Journal of India . Indian J Med Ethics. 2018; 3(3): 257.
21. Bavdekar SB, Gogtay NJ, Wagh S. Reporting ethical processes in two Indian journals. Indian J Med Sci 2008;62:134-40.
22. Wu Y, Howarth M, Zhou, C, ve ark. Reporting of ethical considerations in clinical trials in Chinese nursing journals. Nursing Ethics. 2019; 26(4): 973–983.
23. Arda B. Bilimsel bilgi üretiminde yayın etiği. Erişim: <http://www.ulakbim.gov.tr/dokumanlar/sempozyum1/barda.pdf>. Erişim tarihi: 02.02.2015.
24. Pars H, Akın R, Şahin NE, Çınar S, Aslan F, Duygulu S. Turkish health field periodical editors' Views on publication process and ethical problems. Niger J Clin Pract 2018; 21:264-70.
25. Kırac FS. Bilimsel yanıtma: Tekrar yayınların tanımı, çeşitleri ve olası sonuçları. Anadolu Kardiyoloji Dergisi. 2011; 1: 174-8.
26. Kennedy MS, Barnsteiner J, Daly J. Honorary and ghost authorship in nursing publications. Journal of Nursing Scholarship. 2014; 46(6): 416–422.
27. Wislar JS, Flanagan A, Fontanarosa PB, De Angelis C. Honorary and ghost authorship in high impact biomedical journals: a crosssectional survey. Erişim: <http://www.bmj.com/content/343/bmj.d6128.full.pdf+html>. Erişim tarihi: 13.05.2015.
28. Anadolu Üniversitesi Bilim Etiği Kılavuzu. Erişim: <https://www.anadolu.edu.tr/arastirma/bilim-etigi-kilavuzu-ve-ekleri>. Erişim tarihi: 15.06.2019.
29. Ünal M, Toprak M, Başpınar V. Bilim etiğine aykırı davranışlar ve yaptırımlar: Sosyal ve beşeri bilimler için bir çerçeve önerisi. Amme İdaresi Dergisi. 2012; 45(3): 1-27.
30. İnci O. Bilimsel Yayın Etiği. Türk Kütüphaneciliği. 2015; 29(2): 282-295.
31. Şahin AE. Eğitim ile ilgili süreli dergilerde hakemlik ve sorunları: "Eğitim Araştırmaları Dergisi Örneği". Sosyal Bilimlerde Süreli Yayıncılık.2006; 61-68.